

KAPITOLA PRVNÍ

Přes minnesotské pláně k Missouri 1650–1770

Dakotové a Lakotové přišli původně z jihu a v šestnáctém století se usadili na horním toku Mississippi, v oblasti jezer a mokřin, přes niž se přepravovali hlavně na kánoích z březové kůry. Sami se někdy označovali jako *Očhéthi Šakówinj* neboli Sedm poradních ohňů a byli divočejší a bojovnější než všechny ostatní kmeny, které s nimi byly jazykově spřízněny. První záznamy o nich z počátku sedmnáctého století popisují divoké nájezdy na algonkinské kmeny sídlící na severu a severovýchodě. Dakotové a Lakotové měli zpočátku v těchto střetnutích převahu, avšak Algonkinové, kteří obchodem s Francouzi v Kanadě a o něco později s Angličany u Hudsonova zálivu získali kovové zbraně a pušky, je díky lepší výzbroji postupně zatlačili zpět do jižní části Minnesoty.

Dostupné dokumenty ukazují, že Dakotové a Lakotové opustili oblast horního toku Mississippi ve dvou oddělených vlnách. Dakotové z větve Yanktonai, zahrnující tehdy i Yanktony, a Lakotové se vydali na západ ve druhé polovině sedmnáctého století; druhá vlna, sestávající ze Santí-Dakotů, se dala do pohybu teprve po roce 1735. O důvodu první migrace nemáme k dispozici jednoznačný doklad, z doby, směru a okolností tohoto přesunu však lze usuzovat, že někdy kolem roku 1670 byli Yanktonaiové a Lakotové ve své domovině napadeni algonkinským kmenem Krí a jeho spojenci a donuceni ustoupit na jih.

Útržkovité francouzské záznamy z té doby a nespolehlivá ústní tradice Indiánů naznačují, že přibližně kolem roku 1650 začali Dakotové na kmen Krí, sídlící severně od nich v oblasti kolem jezera Rainy Lake, podnikat nájezdy. Nicolas Perrot, který v oné době žil na indiánském území, vypráví, že když válka začala, oba kmeny měly stále ještě výzbroj na úrovni doby kamenné a nebyly nijak ovlivněny bělochy; Dakotové byli zuřivějšími válečníky a brzy získali převahu. Nejbliže ke kmeni Krí žili Dakotové z větve Yanktonai, z níž se později oddělil nový kmen, Assiniboini. Ti se snažili udržovat se svými sousedy přátelské vztahy a také s nimi byli spojeni vzájemnými sňatky. Když

během návštěvy tábora Assiniboinů objevila několik Kríů válečná výprava Dakotů, napadla je, a Dakotové dali poté najevo, že dobré vztahy Assiniboinů s cizím kmenem vzbudily jejich nelibost. Neutrální postavení v nemilosrdné válce mezi jejich příbuznými a Kríi se pro Assiniboiny brzy stalo neudržitelným. Dakotové je nutili k rozhodnutí, zda zůstat s vlastními lidmi, nebo se přidat ke Kríům. Assiniboini zvolili druhou možnost. Francouzský záznam, že od tohoto dne zásobovali Kríové Assiniboiny puškami a jiným evropským zbožím, nabízí jediné možné vysvětlení takového rozhodnutí. V těchto dávných dobách znamenaly pro Indiány příbuzenské vazby velmi mnoho; řada tlup se ovšem odhodlala vlastní kmen opustit, když jí to přineslo materiální výhody.

Situaci ve válce Dakotů s Kríi změnil příchod Angličanů do Hudsonova zálivu v roce 1668. Francouzi v té době začali pronikat do oblasti západně od Hořejšího jezera, pro výměnný obchod s Indiány však neměli dost pušek ani jiného zboží, a obchodování s nimi tedy bylo velmi nepravidelné. Naproti tomu Angličané nabízeli kvalitní střelné zbraně, a tak do Hudsonova zálivu začaly na kánoích každé léto připlouvat za obchodem velké skupiny Indiánů. Kríové a Assiniboini, nejpočetnější z těchto kmenů, zde získali pušky potřebné k vítězství nad Dakoty. Perrot tvrdí, že Dakotové poprvé napadli Kríe před rokem 1650 a brzy je „zničili“. Radisson mluví o krvavém boji mezi Dakoty a Kríi v roce 1658. Misionář Marquette se setkal s Kríi v roce 1670. Tehdy byli ozbrojeni jen luky, ale o čtyři roky později zmasakrovali u Sault de Ste Marie dakotské posly, ozbrojené jen pazourkovými noži. V roce 1673 podal kněz Nouvel zprávu, že severní Algonkinové včetně Kríů provozují s Angličany u Hudsonova zálivu pravidelný obchod, a předpověděl, že Francouzi o obchodní styky s těmito kmeny přijdou. Roku 1684 vypluli Kríové a čtyři stovky Assiniboinů po proudu řeky Hayes, aby v zálivu nakoupili velký počet pušek a střeliva, jichž si neobyčejně cenili, protože pokud měli v rukou kvalitní pušky, nenávidění Dakotové jim byli vydáni na milost a nemilost. Někdy v této době de la Potherie zaznamenal, že Kríové často připlouvají v kánoích k vesnicím Dakotů a vyhánějí je do lesů, kde se mohou živit jen žaludy, kořínky a stromovou kůrou. Pochybuje-li snad někdo o extrémní efektivitě střelných zbraní použitých proti lidem žijícím dosud na úrovni doby kamenné, měl by si přečíst vyprávění sira Alexandra Mackenzieho z konce osmnáctého století, popisující hrůzy, které titíž Kríové páchali v lovištích athabaských kmenů. Malé skupinky Kríů vybavené puškami honily nešťastné domorodce jako králíky, takže ti prchali, jakmile jen v dálce zahlédli neznámý kouř. Truteau v roce 1795 uvedl, že strach, v němž Lakotové udržovali ostatní kmeny podél

Missouri a v oblasti Černých hor, byl způsoben zejména tím, že Lakotové byli na rozdíl od ostatních dobře vyzbrojeni puškami.

Podrobnosti těchto raných válek neznáme, ale zdá se, že nejvíce jimi trpěli zbylí Dakotové ze skupiny Yanktonai, kteří přebývali nejbližší ke Kříům. Lakotové zřejmě žili na území jižně od Yanktonaiů, na pláních západně od Mississippi nedaleko Sauk Rapids. Zde se nacházeli ještě v roce 1680. Ústup Yanktonaiů na jih pravděpodobně vystavil útokům Kříů a Assiniboinů i Lakoty a přinutil je k odchodu. V roce 1700 nalezneme už Yanktonaie, Yanktony a Lakoty daleko na jih od jejich původního domova.

Sissetoni a další Východní Dakotové nebyli válkou s kmenem Kří významněji ovlivněni snad díky tomu, že obývali těžko dostupné mokřiny. Kříové a jejich spojenci rovněž pravděpodobně cítili větší nenávist vůči Yanktonaiům a Lakotům než vůči jejich východním soukmenovcům. Ti také na počátku osmnáctého století dávali tyto války za vinu svým západním příbuzným, a Francouzi tvrdili, že dokonce Kříům a Assiniboinům nabízeli pomoc proti nestálým a divokým Západním Dakotům a Lakotům.¹

Veškerá ústní tradice týkající se tohoto období pochází od Východních Dakotů z poloviny devatenáctého století. Lakotové podle ní pobývali původně na území Minnesoty, ale postupně se posunuli na západ. Tato vyprávění však postrádají detaily, a protože je zaznamenali většinou misionáři, kteří o starší historii Indiánů věděli jen velmi málo, nejsou pro sledování pohybu Lakotů a západních Dakotů jižním směrem k údolí řeky Minnesoty a poté na západ k Missouri velkým přínosem. Ani francouzské záznamy nám příliš nepomohou, takže se o podrobnostech této migrace můžeme jen dohadovat.

Poté co někdy po roce 1670 opustili svůj domov mezi horním tokem Mississippi a jezerem Red Lake, Západní Dakotové patrně nejdříve zamířili oblastí préríí západně od Mississippi směrem na jih, až se dostali k velkému ostrému ohybu řeky Minnesoty v oblasti kolem Swan Lake. Zde se zřejmě rozdělili – Yanktonové překročili Minnesotu a osídlili území mezi řekou Blue Earth a Lomem dýmkového kamene (Pipestone Quarry), zatímco Yanktonaiové

¹ Pramenů týkajících se tohoto raného období je tolik, že zde může být uvedeno jen několik z nich. Nadmíru přínosné dokumenty Francouzů lze najít u Margryho, v kanadských archivech a v Thwaitesově knize *Jesuit Relations*. Záznamy Perrota a de la Patherieho jsou dostupné v Blairově knize *Indian Tribes of the Upper Mississippi*, sv. I. Ústní tradice Indiánů zaznamenaná v polovině devatenáctého století se o tomto dávném období zmiňuje jen výjimečně a bez jakýchkoli podrobností a poskytuje o této době jen nejasnou představu. Znamení záznamy týkající se staré domoviny Lakotů a Dakotů na horním toku Mississippi se nacházejí v Couesově vydání deníků Zebulona Pikea, sv. I.

pomalou postupovali proti proudu Minnesoty. Lakotové, kteří šli buď před Yanktonai, nebo za nimi, se u velkého ohybu pravděpodobně také rozdělili na dvě skupiny. První z nich, později známá jako kmeny Brulé a Oglala, Minnesotu překročila a osídlila velké pláně západně od řeky Blue Earth, zatímco druhá skupina, nazývaná Lakotové-Saone, postupovala proti proudu Minnesoty směrem k jejím pramenům.

Vzhledem k tomu, že Lakotové a Lakotové-Saone byli později ve svém západním postupu před Dakoty z kmenů Yankton a Yanktonai, je možné, že tuto migraci vedli od samého počátku. Na francouzských mapách, některými autory pokládaných za spolehlivé pro určování místa pobytu lakotských a dakotských kmenů v různých obdobích, můžeme najít důkazy pro obě varianty. Většinou z nich však nelze příliš důvěřovat a některé z nich byly později přepracovány, takže mohou nedůsledného badatele zmást. Slavná de l'Isleova mapa „z roku 1708“ přivedla historiky a etnografy k celé řadě mylných závěrů.

To, že se Lakotové u ohybu Minnesoty rozdělili na dvě skupiny a že se zde Yanktonaiové oddělili od Yanktonů, je však zjevné. Když sem později (po roce 1735) dorazili Sissetoni, putující na jih stejnou cestou, i oni se rozdělili. Část jich řeku překročila a věnovala se lovu v oblasti řeky Blue Earth, zatímco mateřská skupina pokračovala proti proudu Minnesoty. Zdá se, že tento velký zákrut představoval jakousi přírodou nastraženou past. Všechny migrující skupiny se postupně musely rozhodnout, zda řeku překročí a vydají se na otevřenou prérii jižně od ní, nebo budou postupovat proti proudu a zůstanou v lesnatém území. Lakotové a Dakotové tento problém vyřešili tak jako jiné sporné otázky – hádkou a rozdělením na menší skupiny, z nichž každá vyrazila svým směrem. Ve všech případech se přitom konzervativní část kmene držela řeky a pokračovala podél jejího břehu, zatímco ti, kdo se od mateřské skupiny oddělili, se vydali na jih na pláně za stády bizonů.

Přezdívkou Saone (ze slova *čhajóna*, „ti, kteří střílejí do stromů“ nebo „ti, kteří loví mezi stromy“²) dostali soukmenovci Yanktonů a části Lakotů, kteří po překročení Minnesoty pokračovali na pláně, pravděpodobně právě ve chvíli, kdy se rozhodli zůstat v zalesněné oblasti podél Minnesoty. Stejným jménem se přezdívalo i části kmene Yanktonai.

Sami Lakotové si již kolem roku 1840 o své staré domovině u řeky Mississippi nepamatovali téměř nic. Misionář Riggs toho roku překročil pláně a došel k pevnosti Fort Pierre u Missouri. Zpovídal tam Indiány i bílé obchodníky

² *Čhajóna* je složeno z *čhaj*, „strom“, *ó*, „střílet“, a *-na*, přípony tvořící zdvojnásobnou, která se obvykle přidává k vlastním jménům. (Pozn. překl.)

a zjistil, že Lakotové si jen matně pamatují, že přišli z východu a že jejich náčelníci původně zasedali ve společné radě s Dakoty.

Obchodníci, od nichž získávali pušky a další evropské zboží, byli pro Lakoty velice důležití. Umístění obchodních stanic a trhů je proto jedním z nejspolehlivějších vodítek. Kolem roku 1750 se každoroční trhy konaly u pramenů řeky Minnesoty, ale ještě v roce 1700 byly poblíž jejího soutoku s Mississippi. Protože Lakotové a Yanktonové v té době stále ještě neměli koně, museli žít nepřilíš daleko. Indiáni, s nimiž se v roce 1700 setkal Lesueur, byli s největší pravděpodobností Lakotové. Je dokonce možné, že jednou z tlup, které se na zimu utábořily nedaleko jeho palisádou obehnaného stanoviště, byli Oglalové. Nazýval je totiž „Ojalespoitans“ neboli „Vesnice rozdělená na mnoho malých skupin“. Jde patrně o přepis jména *Oglales-poit-ton*, vzniklého spojením slov *Oglala* („roztroušení“ nebo „rozdělení“), a *ton* („vesnice“). Slůvko *poit* je nejasné, ale zdá se, že jde o slovo algonkinského původu (*poituc*, „lid“, „národ“), které Francouzi v dřívějších dobách často používali současně s názvy lakotských kmenů. Příkladem jsou Assinipoit (Assiniboini) a Mascoutepoit („Prérijní lid“), což je staré označení Lakotů.

Přestože jméno udané Lesueurem se podobá názvu Oglala, sama o sobě by tato podobnost měla jen malý význam. Důležitý je především překlad, který u tohoto názvu uvedl – „Vesnice rozdělená na mnoho malých skupin“. Víme totiž, že jméno Oglala znamená „roztroušení“ nebo „rozdělení“. Lesueur tím velmi pravděpodobně měl na mysli, že tito lidé překročili řeku Minnesotu a na pláních jižně od ní se rozdělili na množství malých tlup. Nejpopulárnější z mnoha příběhů tradovaných mezi Lakoty ve druhé polovině devatenáctého století hledá původ jména v hádce dvou náčelníků, při níž jeden hodil druhému do tváře prach. Tato zkazka však nedává žádný smysl a pravděpodobně se jedná o apokryf.³

Slutečnost, že se Lesueur v roce 1700 nezmínil o kmeni Brulé, není příliš překvapivá; jméno (francouzský termín pro lakotský výraz *Sičhanjgu*, „Spálená stehna“) téměř jistě nevzniklo dříve než v roce 1750. V Lesueurově době pobývali Bruléové zřejmě poblíž řeky Blue Earth, byli však označováni jiným jménem.

³ Tvrzení, že Oglalové v pozdějším období neznali původ svého jména, se může jevit jako přísné, avšak nejspíše odpovídá skutečnosti. Mezi Oglaly kolovaly na toto téma tři nebo čtyři protichůdné a poměrně primitivní zkazky a také většina ostatních lakotských kmenů měla několik různých vysvětlení svých názvů. Mnohá z těchto vyprávění jsou zřejmě pozdějšího data a některá dokládají zarážející nevědomost Indiánů o životě jejich předků v sedmnáctém a osmnáctém století.

Tato i další vodítka ukazují, že na počátku osmnáctého století lovili Lakotové ze skupiny Oglala a Brulé na prériích západně od řeky Blue Earth, zimovali v jejím lesnatém údolí a každého jara putovali k soutoku Mississippi a Minnesoty, aby zde obchodovali. Byli vesměs opěšalí a nejužší styky udržovali s Yanktony, kteří byli známi i pod jménem „Vesnice červeného kamene“. Pocházelo z jejich častých pobytů v jihozápadní Minnesotě, kde se nachází lom červeného dýmkového kamene.

Území sousedící s řekou Minnesotou nezískali západní Lakotové snadno. Z jejich ústní tradice se dovídáme, že při horním toku řeky poblíž Yellow Medicine narazili přinejmenším na část Šajenů a vytlačili je dál na severozápad. Ještě kolem roku 1700 tvrdily kmeny Iowa a Otoe, že území podél řeky Blue Earth patří jim. Protože ale Lakotům a Dakotům nedokázali čelit, stáhli se na západ a připojili se k Omahům. Ti původně sídlili v oblasti kolem Lomu dýmkového kamene, kde je (patrně někdy po roce 1680) napadali Yanktonové. Podle vlastní ústní tradice Omahové utrpěli strašlivou porážku, uprchli na západ a postavili si nové vesnice na západním břehu řeky Big Sioux poblíž Sioux Falls. Byli však znovu brutálně napadeni. Ti, kdo tento masakr přežili, se uchýlili k Missouri a usadili se při ústí řeky Big Sioux. Omahové neměli v této době ani koně, ani palné zbraně, takže byli snadnou kořistí pro kterýkoli kmen vyzbrojený puškami. To, že v daném období Lakotové, Západní Dakotové a jejich spojenci od horního toku Mississippi často vysílali početné válečné výpravy vyzbrojené puškami a napadali Omahy i další západní kmeny, potvrzují i francouzské prameny; Lesueurovy záznamy přitom naznačují, že Omahové byli k Missouri vyhnáni před rokem 1700.

Z toho mála, co bylo o raném období historie Lakotů napsáno, vznikla mylná domněnka, že vzápětí poté, co vyhnali Omahy na západ, se Yanktonové a Lakotové vydali týmž směrem a poté se usadili u Missouri v Jižní Dakotě. Tento názor je ovšem založen pouze na předpokladu, že de l'Isleova mapa byla pořizena a dokončena kolem roku 1708, což neodpovídá skutečnosti. Mapa byla mnohem později rozšířena, a jak poznamenal Justin Winsor, opravy do ní zanášel kdosi dokonce anglicky. Mapa sice znázorňuje umístění Lakotů a Yanktonů u řeky Missouri pod jejím Velkým ohybem, ale jsou na ní zaznamenáni také Ponkové. Ti byli však v roce 1708 ještě součástí Omahů a Francouzi je pod tímto označením znali až po roce 1780. Mapu tedy musel někdo doplnit na základě informací, které mezi lety 1787–1797 přinesli od horního toku Missouri J. B. Monier a J. B. Truteau. Názor, že se Lakotové a Yanktonové usadili pod Velkým ohybem Missouri před rokem 1708, nebere v úvahu, že se Omahové po svém vyhnání k Missouri usadili u ústí řeky Big

Sioux, ale později se posunuli právě pod Velký ohyb Missouri, kde již v té době měli být usazeni jejich nepřátelé Lakotové a Yanktonové. Tyto kmeny se sem přesunuly teprve po roce 1723 a zůstaly zde přibližně do roku 1750, kdy se stáhly podél západního břehu Missouri do severní Nebrasky.

Přistoupíme-li na názor, že Lakotové, s nimiž se setkal Lesueur u řeky Blue Earth v roce 1700, byli příslušníky kmenů Brulé a Oglala, musíme hledat vysvětlení, proč Yanktonové, kteří se v této době potulovali prérií daleko na západ od řeky Blue Earth, těmto Lakotům dovolili, aby se při svém putování na západ dostali před ně. Příčinu není těžké zjistit. V roce 1700 byla u řeky Blue Earth hojnost bizonů a jiné lovné zvěře, ale každoročně sem přicházely lovit skupiny Východních Dakotů, takže koncem první čtvrtiny osmnáctého století již oblast neposkytovala dostatečné úlovky. Ústní tradice Východních Dakotů říká jasně, že Lakotové migrovali na západ kvůli bizonům, a protože víme, že jejich stáda byla nejprve vybita v nejvýchodnější oblasti – tedy u řeky Blue Earth –, máme k dispozici jednoduché vysvětlení, proč se Lakotové obývající tuto oblast vydali na západ jako první. Při tom se dostali před Yanktony, jejichž loviště u Lomu dýmkového kamene a kolem horního toku řeky Des Moines byla stále ještě plná zvěře.⁴

Oglalové a Bruléové se nyní věnovali lovu na pláních daleko na západě a dostali se až do údolí řeky James. Jejich postup však nelze popisovat jako vítězné tažení, protože se – v mnoha malých skupinách – pouze přesouvali pláněmi za pohybuujícími se stády bizonů. Stále ještě neměli koně a pro opěšalé kmeny, jejichž veškerý majetek přenášeli psi a ženy (těžká zavazadla nesla při pochodu i šestiletá děvčata), znamenal přesun pláněmi řadu útrap. Deně ušli stěží více než pět mil, a protože pláně neposkytovaly dostatek dřeva na oheň ani přístřeší, na zimu se byli nuceni stáhnout zpět na východ a hledat si útočiště v některém z lesnatých údolí. Ulovené kožešiny na jaře dopravovali na výroční trhy, kde se setkávali s Lakoty a Dakoty od Mississippi, kteří jim přinášeli pušky, střelivo a další evropské zboží. V době kolem poloviny osmnáctého století se trh konal poblíž pramene Minnesoty, a Jonathan Carver, jehož vyprávění o putování proti proudu Minnesoty a zimě strávené mezi tamními Indiány nese všechny znaky smyšleného příběhu, se o něm v roce 1766

⁴ V roce 1794 našel Truteau několik Yanktonů v lakotském táboře u řeky Missouri, ale jasně uvádí, že šlo o návštěvníky od řeky Des Moines. Když roku 1858 odstoupili Yanktonové Spojeným státům území podél Missouri jižně od Velkého ohybu, Lakotové se rozčilovali, že jde o jejich území. Tvrdili přitom, že Yanktonům, kteří k nim před mnoha lety přišli a prosili je o jídlo a koně, povolili, aby se usadili na jejich území u Missouri; nyní si podle nich Yanktonové tuto zemi přivlastnili a prodali ji bělochům.

zjevně doslechl od obchodníků na horním toku Mississippi. Podobně jako v pozdějším období LeRaye pochytil zřejmě jisté informace od obchodníků i Carver a založil na nich pak zkazku o svém pobytu mezi Lakoty.

Lakotové ze skupiny Saone pobývali po celé toto období patrně na horním toku Minnesoty a nijak se neúčastnili přesunů svých příbuzných ze skupin Oglala a Brulé. Sami se nepochybně nazývali Lakoty, zatímco Oglaly a Bruléy zcela jistě pokládali za skupiny, které se od nich oddělily. Vlastnili také starodávnou dýmku a některé další posvátné předměty, které nejspíš patřily původnímu kmeni Teton (Lakota) před odchodem ze staré domoviny na horním toku Mississippi. V letech 1690–1720 zakreslili Francouzi na své mapy Lakoty (evidentně Lakoty-Saone) poblíž jezera Big Stone Lake u pramenů Minnesoty. Zde se Lakotové zřejmě soustřeďovali až do počátku migrace směrem k Missouri, zatímco Yanktonaiové často navštěvovali jezero Lac qui Parle, nacházející se o něco dále po proudu Minnesoty.

Původ jména Saone se během uplynulých padesáti let nedařilo vysvětlit, ale protože přímo souvisí s ranou historií Lakotů, věnujme mu několik slov. Jméno se neobjevuje ve starých francouzských záznamech, což jen potvrzuje to, co se misionář S. R. Riggs dozvěděl ve Fort Pierre v roce 1840, totiž že Saone (nebo *Sanyona*) byla přezdívka, kterou dali Oglalové a Bruléové pěti zbývajícím lakotským kmenům: Mnikonžuům, Itazipčům, Oohenunpům, Hunkpapům a Sihasapům. V Minnesotě se proto označení používalo jen zřídka; dobře známo bylo naopak na horním toku Missouri, kde jej můžeme v roce 1795 nalézt i u Truteaua ve tvaru *Chahony*. Truteau také potvrzuje Riggsovo tvrzení, že jím bylo nazýváno pět lakotských kmenů, neboť o Saonech mluví jako o pěti kmenech „severních Indiánů“. Arikarové a Mandani byli s kmeny skupiny Saone v tak blízkém kontaktu, že tímto slovem označovali všechny Lakoty. V roce 1840 se dosud běžně užívalo a byly jím popisovány i velké tábory Lakotů. O padesát let později se na ně však již téměř zapomnělo a roku 1889 dostali misionáři na své dotazy ohledně jeho původu a významu jen nejasné a nesourodé odpovědi. Někteří Lakotové tvrdili, že pochází z výrazu *Sanyoni wičháša* („Lidé Saone“) a že bylo přezdívkou, kterou Oglalové a Bruléové používali pro kmeny Mnikonžu, Itazipčo a Oohenunpa. Jiní trvali na tom, že pochází ze slova *Sanyona* a označovali se jím nikoli Lakotové, ale část dakotského kmene Yanktonai. Co se týče významu jména, dokázali Indiáni jen hádat, ale všichni se domnívali, že nějak souvisí se střelením.

Označování tlup jmény majícími vztah ke střelbě bylo mezi Lakoty a Dakoty na počátku osmnáctého století ve značné oblibě, a jméno Saone nepochybně nebylo výjimkou. Vymysleli je nejspíše Oglalové a Bruléové kočující holý-

mi pláněmi a nazývali jím své příbuzné pobývající poblíž lesů v údolí Minnesoty. Jde tedy o jméno, kterým byli označováni jak Lakotové, tak Yanktonaiové. Ze staršího seznamu jmen lakotských a dakotských tlup je patrné, že mezi Yanktony existovala původně tlupa jménem *Čhaŋkhute* (z *čháŋ*, „strom“, a *khuté*, „střílet“). Stejný název nacházíme také mezi Sissetony (kde je překládáno jako „Střelci v lesích“). U jedné z tlup horních Yanktonaiů se vyskytovalo totéž jméno, převedené v jejich dialektu na *Čhaŋóna* („Střelci mezi stromy“); jde přitom jen o jiný prepis slova *Sanyona*, které připsal Lakotům-Saone v roce 1840 Riggs.

Tato zjištění naznačují, že jménem Saone byly označovány velké skupiny Lakotů a Dakotů obývajících území horního toku Minnesoty na počátku osmnáctého století. Když se tyto skupiny rozdělily, Lakotové-Saone jméno s sebou odnesli k Missouri a ponechala si je i část Yanktonaiů putujících stejným směrem. Někteří Saonové se spojili s Yanktony, ale značný počet lidí zvaných tímto jménem zůstal u Minnesoty, kde utvořili vlastní tlupu, jež se skládala z členů několika dakotských a lakotských kmenů a jejíž existenci zaznamenali roku 1804 Lewis a Clark.

Poblíž těchto Saonů („Střelců mezi stromy“) u pramenů Minnesoty pobývala tlupa jménem *Wazikhute* („Střelci mezi borovicemi“) a také lidé nazývaní *Mazikhute*, jejichž jméno zřejmě pochází ze slov *máza* („železo“), a *ikhúte* („střílet“) a je patrně odkazem na to, že jako jedni z prvních používali pušky. Když se Lakotové-Saone přesunuli směrem k Missouri, šli s nimi nejen Yanktonaiové, ale i část příslušníků těchto dvou tlup. V roce 1840 se někteří z Wazikhutů potulovali s Yanktony mezi Devil's Lake a Missouri, zatímco část tlupy Mazikhute se přidala k Saonům z kmene Oohenunpa. Z ústní tradice Šajenů víme, že Mazikhute byla lakotská tlupa, která se v dřívějším období pohybovala u pramenů Minnesoty a řeky Red a že část jejích příslušníků se přesunula k Missouri spolu se Šajeny a zůstala s nimi; mnoho Šajenů dnes považuje za své předky právě tyto Indiány.

V období let 1700–1750, kdy se Oglalové a Bruléové pomalu přesouvali za bizoními stády na západ, se museli často účastnit pravidelných výprav, které západní Lakotové a jejich spojenci z horního toku Mississippi podnikali proti kmenům podél Missouri. Velké válečné výpravy se zřejmě k Missouri plavily v kánoích po řekách Big Sioux a Little Sioux a oba toky si získaly označení *Rivières des Sioux* dlouho předtím, než se tento kmen usadil u Missouri. Záznamy Francouzů se zmiňují o několika takových výpravách namířených proti Omahům a jejich sousedům, které se uskutečnily v letech 1700–1740. V některých zprávách otištěných v Margryových svazcích se dočítáme, že Lakoto-

vé a Dakotové byli označováni za strůjce mnoha potíží, kteří ignorují rady Francouzů a měli by být zničeni. Prvním důsledkem válečných výprav Lakotů a Dakotů byl útěk Omahů od Missouri a vyhnání kmenů Iowa a Otoe z jejich staré domoviny v dnešní severní Iowě a jižní Minnesotě. Lesueur uvádí, že tyto dva kmeny odešly k Missouri v roce 1700, aby žily poblíž Omahů, přičemž ústní tradice Omahů a Iowů toto tvrzení dosvědčuje. Kmen Otoe se nicméně k Omahům nepřipojil, ale přesunul se dále na jih, překročil Missouri a usídlil se v jižní Nebrasce.

Přibližně v letech 1700–1725 byli tedy Omahové a část kmene Iowa usazeni na severní straně Missouri poblíž ústí řeky Big Sioux; o něco výše na témže břehu řeky sídlili Arikarové, kmen blízce spřízněný se Skidi Pónii, který zjevně vyhnali ze severní Nebrasky Padoucaové. Obě skupiny společně představovaly poměrně početné osídlení. Arikarové obývali mnoho polozemnicových vesnic; také Omahové byli velkým kmenem a součástí celé enklávy byla nejméně jedna rozsáhlá vesnice kmene Iowa. S výjimkou Iowů však tyto Indiáni neměli žádné pušky a materiálně žili v podstatě na úrovni doby kamenné. Když je napadly velké výpravy Lakotů, Dakotů a jejich spojenců vyzbrojené puškami, neměli jinou možnost než útěk.

Brzy po roce 1723 se přesunuli vzhůru proti proudu Missouri do Dakoty. K přestěhování byli zjevně donuceni, neboť šlo o kmeny živící se zemědělstvím, jež se přesouvaly jedine pod nátlakem. Odchodem do jižní Dakoty opouštěly dobrou zemědělskou půdu a usídlovaly se na území, které slibovalo jen velmi nejistou úrodu. Pro stěhování těchto kmenů do Dakoty vskutku nelze najít logičtější důvod než skutečnost, že byly vystaveny nájezdům Lakotů a jejich spojenců; z francouzských záznamů se dozvídáme, že Západní Lakotové podnikli válečnou výpravu proti kmenům u Missouri roku 1727 a znovu v roce 1729.

V letech 1730–1740 si Arikarové postavili nové osady na obou březích Missouri, jež se táhly od dnešního Chamberlainu až k Pierre. Omahové a Iowové řeku překročili a vybudovali si vesnice na severním břehu řeky White. Ponkové tvořící část kmene Omaha se tehdy oddělili a posunuli se proti proudu řeky Bad, kde se zřejmě připojili k loveckým výpravám Arikarů směrem k Černým horám. Zde je napadali válečníci na koních (nejspíše Kajovové), což je tak vyděsilo, že řeku Bad opustili a u ústí řeky White se znovu připojili k Omahům a Iowům. Tyto kmeny se kolem roku 1750 posunuly podél západního břehu Missouri na jih do severní části Nebrasky, ale sotva si stačily postavit nové vesnice, znovu je napadla velká výprava Lakotů a Dakotů. Iowové se poté stáhli daleko na jih a Omahové se usadili u Omaha

Creeku pod ústím řeky Big Sioux. Ponkové zůstali nejbliže k ústí řeky Niobrary, kde si postavili vesnice na dobře hájitelném místě a opevnili je podobně jako Arikarové.

Taková byla tedy situace na horním toku Missouri v době, kdy se v této oblasti poprvé objevili Lakotové z kmenů Oglala a Brulé. Po svém pomalém postupu na západ tyto malé skupinky kočovníků konečně dosáhly řeky James, kde musely přijít do kontaktu s Arikary. Kolem poloviny osmnáctého století pak Lakotové konečně od řeky James odešli, překročili nízkou náhorní planinu a vešli do obrovského údolí rozkládajícího se za ní. Nebyli to žádní dobyvatelé, ale chudí opěšalí lidé uprostřed nedozírných plání. Z tvrzení Lakotů i Arikarů vyplývá, že lakotské kmeny poprvé přišly k Missouri v období nedostatku a u osad Arikarů prosily o jídlo. Jestliže však Lakotové přišli jednoho dne žebrat, jindy se vrátili, aby osady Arikarů napadli a jejich obyvatele zabili; od samého počátku proto museli být nevítanými sousedy.

Když se v roce 1760 Lakotové poprvé objevili na horním toku Missouri, rovnal se počet obyvatel arikarských vesnic přibližně celé populaci Lakotů. Na východním břehu se jejich vesnice táhly od dnešního Pierre téměř až k hornímu konci Velkého ohybu Missouri. Jejich pozůstatky jsou dodnes dobře patrné a dokládají, že větší z vesnic byly obehnané příkopem, vysokým náspem zeminy a dřevěnou palisádou. Pod Velkým ohybem na východním břehu stála rozlehlá a mohutně opevněná vesnice, plnící funkci nejjižnější předsunuté hlídky. Na západním břehu – na místě pozdější staré pevnosti Fort George – byla skupina tří opevněných vesnic a těsně nad ústím řeky Bad se nacházely další tři opevněné vesnice. Archeologové uvádějí, že zbytky arikarských vesnic měly ohromující rozlohu a že některé opevněné osady musely být opravdu působivé. Velká opevněná vesnice na východním břehu asi sedm mil od dnešního Pierre dominovala vyvýšené planině, a přestože ji téměř ze všech stran chránil kolmý sráz nebo jiné přírodní útvary, byla obehnaná velkým klikaticím se hliněným valem s mnoha baštami. Celá stavba dokládala velké schopnosti stavitelů a dobré znalosti opevňování. Vesnice se rozkládala na ploše 130–150 akrů, což naznačuje populaci větší, než jakou měla v historickém období kterákoli jiná indiánská vesnice u Missouri. Kdokoli, kdo měl možnost arikarské ruiny zhlédnout, bezpochyby uvěří tomu, co řekli tito Indiáni v roce 1795 Truteauovi: že kolem roku 1760 měli 4000 válečníků a jejich celková populace představovala 20 000 osob.⁵

⁵ Podrobný popis pozůstatků arikarských vesnic poblíž Pierre viz v *South Dakota Historical Collections*, sv. III.